

Temina Tuajeva: Az álom — hogy Oszétia Ismét Alániává válhasson

Temina Tuajeva több mint száz film rendezője és producere – a kiemelkedő oszét író és dramaturg, David tuajev lánya. Az életét az alán történelem kutatásának szentelte. Jelenleg a Nart-Art Stúdiót vezeti, Oroszország érdemes művésze, Koszta Hetagurov díjas, Oroszország filmművész szövetségének a tagja. Temina tuajeva az IA «Resz» interjújában a látogatásáról beszél.

– Mi a dél-oszétiai látogatásának a célja?

– A következő film forgatása. Azon kívül, hogy most két filmet bocsátottunk ki a Kabard-Balkár Köztársaságban – «Felhőkbe borult front» és «Látkép Nalcsikkal», másik két filmen dolgozunk, amelyet ismét Alánia történetének szánunk – ezek pedig «Az alán pravoszlavizmus» és «A szent alán származás». Tegnap érkeztünk, s azonnal elkezdtük a forgatást. Szombaton elutazunk. A következő utazásunk Patmosz szigetére fog történni.

– Meséljen nekünk arról a filmről, amelyet most forgatnak!

– Ez egy hosszabb és fontos film lesz, amelyet most az alán pravoszlávia jövő esztendei 1100 éves évfordulójára szeretnénk elkészíteni. Most a templomok, székesegyházak és egyéb szent helyek felvételeivel foglalkozunk, amelyek a pravoszlavizmus történetével kapcsolatosak Dél-Oszétiában. A másik tervünk – Thor Heyerdahl könyvének az «Odin nyomában» filmvászonra vitele, amelyben a norvégok származását igyekszik megvilágítani. Heyerdahl egy elméletet alkotott, amely meglepte a tudósokat, hogy a norvégek kaukázusi (szarmata-alán) származásúak. A könyve egyik hősének prototípusát Jurij Gaglojtól kölcsönözte. Én most azért jöttem, hogy Jurij Szergejevicscal interjút forgassak és adatokat gyűjtsék a filmhez.

Így egy nagy programunk alakult ki: Norvégiában, Svédországban és Németországban fogunk forgatni. Azután elmegyünk az alán szent helyekre, Patmosz szigetére (Görögország), ahol János apostol¹ írta az «Apokalipszist». Ugyanott van eltemetve az alán Szent Krisztodulosz², akit Oszétnek is neveznek, XII. századi filozófus. És a birtokunkban levő anyagok szerint János apostol is ugyanabban a kolostorban található – történetileg kapcsolódnak egymáshoz.

– Milyen forgatások esedékesek ebben a témában?

– Az alán témában Arhizban és Észak-Oszétiában régi templomokat vettünk filmre. Tervezzük, hogy felkeressük a nuzdali kápolnát és az oroszországi alán szent helyeket. Jaroszláv, Murom és Vlagyimir – ezek Jász-Mária alán fejedelemszony tartózkodási helyei. Ő volt Vszévolod Júrjevics Bolsóje Gnyezdó³ felesége, Bölcs Jaroszláv⁴ anyja, Alekszandr Nyevszkij⁵ nagyanyja és Dmitrij Donszkoj⁶ dédanyja. Ez az asszony lett Olga⁷ után az első orosz szent és 13 szentet adott a történelemnek. Azután Németországban azokat a helyeket fogjuk felvenni, ahol Szent Goár élt, például a Rajna menti Szankt Goar, ahol el van temetve. A felvételek Örményországban folytatódnak, ahol Szukiaszjan követőit tekintik szenteknek. Ezek 17 alán lovag voltak, akik elkísérték a királylányukat, Szateniket, amikor az örmény királyhoz feleségül ment. Ott 44 évet éltek, szerzetesként aszkézisben, s vértanúhalált haltak – a sors iróniája, ugyancsak az alánoktól. Valószínű, Tamaráról is szólunk, akinek az anyja alán nő volt, s a férjéről David-Szoszlánról, aki szintén alán származású volt. Minden általunk készített film finanszírozását egyedül a «Goszkinónak» köszönhetjük.

– Hol jártak még forgatni?

– Forgattunk Magyarországon is, hiszen ott több mint 240 ezer elmagyarosodott oszét él, de a többségük tud a származásáról. Az utóbbi expedíciónk anyaga már kész a vágásra – ez keleti téma. Az alánokról szól, akik az Altáj, Mongólia, Kazahsztán és Kína területén éltek. A Hétfolyóköz és a középső Tien-sanban korábban szintén léteztek alán fejedelemségek, amelyek tartós kapcsolatban álltak Kínával, s az alán fejedelmek gyakran kínai hercegnőket vettek feleségül. Ez volt a hatalmas szkíta-szarmata-alán világ, amely az Elő-Tibettől az Azovi tengerig tartott.

– Mi lesz a következő filmjük?

A következő filmet a mongol-aszutokról szeretnénk forgatni. Ezek az alánok aszutoknak nevezett utódai, akik a mongol nép részévé váltak. A 13. században az alánok egy része elment a hunokkal, azaz a polovecekkal Magyarországra, egy másik részük pedig Kubilajjal Mongóliába és Kínába távozott, ahol a Jüan dinasztia a katonai kérdéseket az alán gárdával oldotta meg. Magyarországon és Kínában is az alánok a kereszténységet vették fel, akikhez a

Vatikánból küldtek lelkipásztorokat. Kínából az aszutok Mongóliába mentek át, ahol a mai napig is élnek.

Sikerült rálelnem az aszutokra és a következő évben tervezem, hogy elutazom hozzájuk az új film felvételeit elkészíteni. Nagy újság volt a számukra, hogy tudomást szereztek az őseikről, a gyökereikről. Az alánok szokásaiból sokat megőriztek. A mai napig sem múlta felül a szkíta ékszerkészítők mesterségbeli tudását. Ennek bizonyosságai a Pazirikben¹¹ feltárt műkincsek. Ennek a hatalmas és gazdag művészeti anyagnak az örökösei csak mi lehetünk, mert mi éltünk a hegyek között, megőriztük a kultúránkat és a nyelvünket, a hagyományunkat és az államiságunkat, a szokásainkat, s megőriztünk egy másik kérdést, nit kezdjük ezekkel. Szabad-e elfeledkeznünk arról, amit a legendás őseink hagytak ránk. Csodálatos humusz, az oszétek ilyen dicső gyökerekből hajtottak.

– Az alánok többi leszármazottaival is együttműködik?

Nem beszélhetünk szoros együttműködésről. Most készülünk egy megállapodást aláírni a magyarországi jászokkal egy alán-jász társaság megalakításáról. Remélem, hogy ez az egyezés termékeny lesz.

– Ön szerint mi a legfőbb a rendezői munkában?

A legfontosabb megtalálni a saját utadat, a témádat. Engem nagyon megragadott az alán téma, amely mindenki szívében megpendíti a húrokat, akinek az ereiben alán vér folyik.

– Mit kíván az olvasóinknak?

– Jót minden alán származéknak a világon. Van egy álomom – hogy Oszétia váljék ismét Alániává és szerezzék vissza a történelmi alán név becsületét. Hogy ismerjenek bennünket az egész világon, hiszen kis nép vagyunk, de nagy a történelmünk.

Elina Gabarajeva

1. János apostol a galileai Betániából származott. Apja Zebedeus halász volt, János bátyjával, Jakabbal apja mesterségét folytatta. Anyja, Szalómé Jézus követői közé tartozott.[1][2] Keresztelő János fellépésekor a tanítványa lett, majd a Keresztelő tanúságtétele után Andrással együtt[3] Jézushoz csatlakozott. Az Úr a többi tizeneggyel együtt apostolává választotta.[4][5][6] Jézus Péter és Jakab mellett őt is különös bizalmával tüntette ki. Ott volt Jézus színeváltozásánál, az utolsó vacsoránál az Úr mellett foglalt helyet, és az apostolok közül egyedül ő kísérte el Krisztust a Golgotára. A kereszt alatt Jézus az ő gondjára bízta édesanyját, Máriát. Jézus feltámadását követően az asszonyok híradása nyomán Péterrel együtt futott az üres sírhoz, hogy megbizonyosodjon a Mester feltámadásáról.

A Szentlélek eljövetele (Pünkösöd) után a hagyomány szerint Szűz Mária haláláig Jeruzsálemben maradt, s ott a környéken és Szamáriában apostolkodott. Pál apostol Péterrel és Jakabbal az egyház oszlopai közé sorolja. Pál halálát követően Epheszoszban működött. Ő nevelte a második apostolnemzedék több jelentős képviselőjét:

Pápiász hierapoliszi, Polikárp szmirnai, Ignác antiókhiai püspököt. Domitianus császár Patmosz szigetére száműzte. Itt részesült azokban a látomásokban, amiket a Jelenések könyvében megírt. Nerva uralkodása alatt visszatért Epheszoszba, és már száz éves lehetett, mikor Traianus uralkodásának idején meghalt, az apostolok közül egyedül természetes halállal.

2. (Pátmoszi) Szent Krisztodulosz (1021—1111 körül) — pravoszláv szent, akire március 21-én szokás emlékezni. Különösen görögországban tisztelik. 1088-ban adományt kapott Komninosz bizánci császártól, hogy ott megalapítsa a Szent Jánosról elnevezett kolostort. Az ereklyéi a Szent János kolostor kápolnájában Pátmoszon találhatóak.

3. Vszevolod Júrjevics Bolsóje Gnyezdó (a kereszténységben Dmitrij, 1212) — 1176-tól vlagyimiri nagyfejedelem. Jurij Dolgorukov tizedik fia, Andrej Bogoljubszkij öccse. Uralkodása alatt a Vlagyimiri fejedelemség érte el a legnagyobb hatalmát. Nagy családja volt — 12 gyermek (köztük 8 fiú), ezért kapta a «Nagy Fészek» megkülönböztető nevet. 1173-ban öt hétig volt Kijev fejedelme.

4. I. Jaroszláv Vlagyimirovics, más néven **Bölcs Jaroszláv** (Kijev, 979 vagy 986– Kijev, 1054. február 20.), (Keleti szláv nyelven: *Ярослав Мудрый*; kereszténységben kapott neve: *Georgij*; skandináv nyelven: *Jarizleifr*) kijevi nagyfejedelem (1019–1054) és novgorodi fejedelem, a skandináv eredetű **Rurik-dinasztia** tagja. Egyike a legjelentősebb óoroszláv fejedelmeknek.

5. Alekszandr Nyevszkij (oroszul: Alekszandr Jaroszlávics Nyévszkij, c. 1220–1263. november 14.) vlagyimiri nagyfejedelem (1252–63), kijevi (1246–52) és novgorodi fejedelem (1236–52). Az orosz történelemben fontos szerepet játszott, sikerrel harcolt a germán és svéd invázió ellen, miközben kiegyező politikát folytatott a mongol Arany Hordával. 1547-ben az orosz ortodox egyház szentté avatta. A *Nyevszkij* nevet a Néva folyónál a svédek felett aratott győzelme után kapta.

6. Szent Dmitrij Ivanovics vagy **Doni Dmitrij** (oroszul *Дмитрий Иванович Донской*), (1350. október 12. – 1389. május 19.) moszkvai nagyfejedelem 1359-től, vlagyimiri nagyfejedelem 1362-től haláláig. A kulikovói csatában győzelmet aratott az orosz földeket 1240-ben leigázó mongolok fölött.

7. Olga vagy **Szent Olga** (oroszul *Ольга*, *óészaki nyelven Helga*), (881 – Kijev, 969. július 11.), kijevi fejedelemasszony, aki felvette a kereszténységet. Az ortodox egyház első orosz szentjeként kanonizálták.

8. Szent Goár hitvalló, az 585. évben Aquitániában nemesi családból született. Az istenfélelme még ifjúkorában megnyilvánult.

9. Tamar, orosz hatásra: **Tamara**, grúzul: *Tamar Mepe ოაზღო ბეჟე* („Tamar király”) vagy *Tamari ოაზღო*¹, uralkodói névként **I. Tamar** (1160 körül – Agarani, Grúzia, 1213. január 18.) grúz királynő volt 1184-től 1213-ig, a Bagrationi-ház tagja. A gyakran „Grúzia aranykorának” nevezett időszakban uralkodott, és kiemelkedően sikeres uralkodóként ismert. Alattvalóitól a „királyok királya, királynők királynője” melléknevet kapta. Az ortodox keresztények szentként tisztelik, Nagy Szent Tamara néven. Fegyverrel kényszerítette térdre Grúzia szinte valamennyi muzulmán szomszédját.

10. David Szoszlan a kaukázusi régióban maradt oszétek uralkodója, 1198-ban feleségül vette Tamara grúz királynőt, s a két ország egyesült. Ez az időszak volt a feudális Grúzia virágzásának a fénypontja.

11. Pazirik (Пазырык) világhírűvé vált helyszín az Altaj hegységben, ahol szkíta kori halomsírokban fejedelmi temetkezéseket tártak föl az orosz régészek a Kr. e. 6. és 3. század közötti időszakból. A helyszínről művészeti korszakot is elneveztek. A helyszín a nevezetes Ukok-fennsík közelében, attól északnyugatra az Altaj nyugati részén az Ob forrásvidékén található, Oroszországban az orosz–kínai–mongol–kazah négyes határ közelében.

Kovács J. Béla fordítása

